

основы стратегии управления // Персонал. 2002. № 3. 16. Куденко Н. В. Стратегічний маркетинг. К., 1998. 17. Имин А. Как печатали этот номер БИЗНЕСА // Бизнес. 2003. 17 марта. 18. Николайчук Р. «Наши читатели – наиболее богатая и потребительски активная часть украинского населения» // Бизнес. 2003. 22 сентября.

УДК 002.2

О. П. Мащенко

ФУТУРОЛОГІЯ КНИГИ (тези до дискусії)

«Із усіх винаходів і відкриттів у науці і мистецтвах, із усіх великих наслідків надзвичайного розвитку техніки на першому місці є друкарство», – сказав колись Чарльз Діккенс. Багато часу пройшло з тих пір, і, на наш погляд, нині ця фраза вже повинна звучати інакше: «З усіх винаходів і відкриттів у науці і мистецтвах, з усіх великих наслідків дивного розвитку техніки на першому місці вже, мабуть, буде комп'ютер». Власне, сьогодні матеріальний (а в значній мірі і духовний) вигляд світу визначає науково-технічний прогрес. Винахід Гутенбергом усередині XVI ст. друкованого верстата ознаменував початок революції в засобах масової комунікації. До винайдення друку рукописні тексти були доступні лише нечисельній еліті через безграмотність більшості населення і дорожнечу рукописних книг – це був, так би мовити, ексклюзивний товар. Потім ринок почав поступово заповнюватись усе дешевшими, а виходить, і доступнішими для мас книгами – вони перетворилися в товар масового споживання – так званий «ширвжиток». Одночасно книга стала головною формою існування, збереження й поширення культурної спадщини. Маршалл Маклюен назвав цю історико-культурну ситуацію «галактикою Гутенберга».

Однак згодом настало XX ст. зі своїми винаходами – радіо, телебаченням, комп'ютером та Інтернетом. Науково-технічний прогрес створив умови, в яких читачі «перетворюються» у вимираючий вид. З одного боку, у людей залишається все менше і менше вільного часу, а з другого, – у книги як засобу дозвілля з'явилося надто багато конкурентів. Спочатку телевізор, а потім комп'ютер та Інтернет відібрали в книги мільйони читачів і, схоже, це ще не кінець. Отож як у засобу для дозвілля в книги з кожним роком буде все менше і менше прихильників. Це факт: дитяча книга не витримує конкуренції ні з мультфільмами, ні з комп'ютерними іграми.

Залишається інша сфера побутування книги – «утилітарна». І тут становище її (не паперової, а книги як носія текстової і графічної інформації), напевно, залишиться колишнім, зате зміниться матеріальна форма. На зміну паперовій іде книга електронна.

Електронний формат тексту, безсумнівно, має масу переваг перед звичайною книгою. Чого тільки варте одне відкриття гіпертексту. Електронна книга може нести в собі елементи інтерактивності, нелінійності сюжету (якщо йдеться про літературний твір), не кажучи вже про недоступний для традиційного паперового носія відео- і аудіосупровід. Точніше кажучи, електронна книга технічно здатна нести більше корисної інформації, ніж звичайна, і впливати на ті органи сприйняття, що для звичайної книги принципово недоступні. Нарешті, економічні витрати виробництва й поширення електронної продукції набагато менші, ніж паперової.

Дотепер поширення електронних книг в Україні стримується ментальними, матеріальними, технічними й освітніми проблемами, однак їхнє подолання, мабуть, це лише справа часу. Усі комунікаційні технології проходили аналогічний шлях: були надбанням спочатку вузького кола читачів, обізнаних з цим, а потім – середнього класу і, нарешті, завоювали все суспільство.

Сьогодні навіть деякі видавці говорять, що паперовій книзі залишилося жити років тридцять – сорок – п'ятдесят, поки не зникнуть ті покоління, що виростили в епоху книжкової культури. Почасти з ними можна погодитися. Усе йде до того, що після кількох десятиліть традиційна книга, звичайно, не щезне остаточно, однак знову, як це було сторіччя тому, цікавитиме лише певний прошарок людей.

Заперечення щодо цієї тези зводяться до міркувань про те, що свого часу так само пророкували смерть театру і кіно, але вони існують і донині. Однак тут усе-таки варто враховувати те, що «територія театру» і навіть «територія кіно» дуже зменшилася. Вони, так би мовити, перетворилися зі світових імперій у скромні суверенні держави – як це, скажімо, відбулося у XX ст. з Великобританією.

Інший аргумент: книга все одно залишиться, просто вона буде існувати в іншій формі. Однак поки що ми розуміємо книгу як не просто носія інформації, а саме (за С. Ожеговим) як «здобуток друку у вигляді переплетених аркушів паперу з будь-яким текстом».

Знаменитий італійський учений і письменник Умберто Еко в лекції «Від Інтернету до Гутенберга: текст і гіпертекст» припустив як варіант, що, цілком реально, CD-ROM згодом витіснить книгу й деякі інші аудіо- і відеonosії. У той же час, на його думку, швидше за все, гіпертекстуальний диск замінить книга-довідник, але не зможе витіснити книгу для читання. Книга залишиться необхідною, принаймні, у тих випадках, коли буде потрібне неквапливе і вдум-

ливе читання. Так це буде чи ні – невідомо, але ми сьогодні можемо говорити про дві безперечні тенденції. Перша полягає в тому, що книгу як засіб для дозвілля все більше й більше витісняють телебачення, комп'ютер, Інтернет. Друга – у тому, що електронна книга чимраз більше витісняє паперову.

Проте до пори до часу, може, і навіть дуже від нас віддаленого, «галактика Гутенберга» буде співіснувати з «галактикою Гейтса». Знаменитий канадський соціолог Маклюєн писав про захід «галактики Гутенберга» ще в 60-х роках минулого століття. Він думав, що електронні ЗМІ гальмуватимуть книжкову культуру. Частково так і сталося. Однак, з другого боку, ми швидше спостерігаємо не за витісненням книги електронними засобами комунікації, а за взаємопроникненням цих двох інформаційних напрямків у рамках глобального процесу інформатизації. Книги продовжують видаватися, і дуже активно, і в тих країнах, де постійно зростає число електронних баз даних та банків даних і діють сучасні комунікаційні мережі. Це стосується і Західної Європи, і США, що істотно випередили Україну в поширенні сучасних комп'ютерних технологій. Отже, принаймні, у першій половині XXI ст. книжкова культура буде розвиватися нарівні з комп'ютерною, у той час як головні інститути сучасної книжкової культури – видавництва, книгарні і бібліотеки – стануть працювати і з паперовими, і з електронними носіями інформації.

УДК 070:654.198

Т. А. Міронова, Н. О. Панкова

**РОЗВИТОК ДІАЛОГІЧНОСТІ В СУЧАСНОМУ
ТЕЛЕНОВИННОМУ ДИСКУРСІ
(за матеріалами інформаційних програм
Луганського кабельного телебачення)**

Серед різних способів передачі інформації в сучасному світі особливе місце посідають телевізійні новини. Вони є невід'ємною частиною інформаційного простору в цілому й телевізійного зокрема. Показово, що навіть коли людина не дивиться ТБ, то надає перевагу теленовинам як найоперативнішому джерелу свіжої інформації, а в періоди соціальних змін, гострих політичних ситуацій рейтинги програм новин значно перевищують показники популярності серіалів, інших розважальних програм.

Теленовини як об'єкт вивчення привабливі для різних напрямків наукового знання: теорії масової комунікації, теорії мовних актів, психолінгвіс-